Ч. 201 (13.149). Львів, субота 10. вересня 1932. Poczta opłacona ryczałtem. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло". Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 4·00 зол.
Четвертьрічно 12·00 „
Піврічно 24·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Замість 4-ох — 3 віцеміністри.

З приводу реконструкції польського уряду.

Львів, 8. вересня 1932.

З великої хмари впав маленький дощик. (По-правді, хмара від нього не розійшлась і все ще грозить бурею, але — ніхто її занадто не боїться. В усякому разі — заповіджені й непередбачувані всякі великі потрясення виробились у незначне пересунення, яке мало кого заскочило й мало кого зацікавило.

Всі політичні поголоски (політичних заяв і заповідей в останніх часах у Польщі не було) ішли по лінії політичних змін: що прийде проф. Бартель на місце полк. Пристора, а з ним „злагіднення курсу", або що марш. Пілсудський присвятив себе цілковито військові і писанню споминів та кине політику, або що — навпаки — марш. Пілсудський знову стане на чолі уряду для „зміцнення" курсу (з невідомих причин і в невідомому напрямку). Казалося врешті про вплив проблематичних покажчиків „поправи" господарської ситуації на урядову політику, то знову про те, що осінь і зима віщують такі важкі переживання всьому польському господарському організмові, що й мови не може бути про ліквідацію „крізового" кабінету. Вкінці почули ми й про потребу якихось політичних приготувань до президентських виборів, які відбудуться у Польщі вже в травні 1933 року. Про все це — очевидно — писала довше і коротше чи лише делікатно натякала преса опозиційна, а санаційні часописи обмежувались завжди або до промовчування тих версій, або до реєстрування їх з подачею опозиційного джерела, або до дементування. Одно залишалося поза всяким сумнівом: що якісь зміни будуть. І це одно справді здійснилося.

В останній понеділок пізнім вечором президент республіки підписав два письма з міністерською димісією і два з призначенням. Чому на ці акти інтересовані діячі ждали так довго (один уступаючий міністр міністрував без перерви 4 роки), а в останній хвилині полагоджували формальности так швидко, не зважаючи на пізню пору, — це остане тайною. Досить, що у вівторок вранці довідались люди, що відійшов міністр фінансів Ян Пілсудський і міністр комунікації інж. Альфонс Кін. Отже замість усіх сподіваних політичних змін — прийшла черга саме на зміни в неполітичних ресортах влади. Димісією міністра Яна Пілсудського не здивувалася ані одна польська газета: всім було ще в дні номінаційного акту відомо, що б. суддя, старша віком людина, яка фінансами й економікою ніколи спеціяльно не займалася та яка на своїй новій стійці отримала аж 4-ох помічників і заступників — довго на тому становищі не витріває і сама тужитиме до хвилини, в якій позбудеться його. Тому всі відразу повірили без усяких застережень, що Ян Пілсудський уступив на власне бажання. Без ніякого здивування прийняла теж польська прилюдна опінія до відома, що новим міністром став один із дотеперішніх віцеміністрів фінансів, проф. Завадський із Вильна, фаховець скарбових справ.

Здивувалися трохи люди другою димісією: міністра комунікації Кіна. Слушно зауважує один польський часопис, що важко казати про „перевтому" (яку як причину димісії, подав півофіціяльний комунікат), яка так яскраво проявилася акуратно на другий день після повороту міністра з кількох-тижневої відпочинкової відпустки. І тому польська опозиційна преса добачує ту зміну в інших причинах: у поганому фінансовому стані польських держ. залізниць, в яких треба тепер знижувати тарифи, підвищені за мін. Кіна, у персональних конфліктах на терені міністерства комунікації, у закулісових перипетіях французької позички на будову залізничої магістралі Горішній Шлеськ—Гдиня... Так чи інакше, а п. Кін вертає на становище директора варшавських трамваїв, а його місце (лише у характері керманича м-ства) заняв інший інжинір, п. Будкевич із Радома, досі в політичному світі зовсім невідома

І на цьому — покищо — кінець. Товчуться далі звістки, що це лише „перша транша" кабінетових змін і що напр. найближчим на черзі буде міністр справедливости Міхаловський, який має стати гіпотечним писарем у Варшаві (це дуже вигідна і дохідна посада) та що міністром судівництва стане Ян Пілсудський, — — але це теж заповідь, яка нікого не хвилює і на нікому ніякого враження не робить...

Як бачимо, то переведена зміна справді не є ніякою зміною. Пішли лише й прийшли особи, та ще й такі, довкола яких не велася ніяка боротьба. Осталася та сама система. У міністерстві фінансів просто замість 4-ох віцеміністрів є тепер лише 3-ох і це є єдиним видимим знаком зміни

Вперта праця Німеччини.

Берлін, 5. вересня 1932.

Берлінські читачі „Діла" мусять признати правду „Ділові", що пише про „німецькі парадокси" („Діло" 3. вересня). Події останніх років, особливо останніх місяців, приносять стільки великих зовнішньо-формальних суперечностей, що не лише пересічний німецький громадянин, але і покликаний політик з розпукою дивиться, шукаючи якоїсь органічної нитки поміж усіми тими парадоксальними фактами.

Коли хочете, найбільшою нісенітницею останніх днів є те, що Гітлер виступає проти уряду і Гінденбурґа в обороні... Ваймарської республіканської конституції. Це на перший погляд так дивно, що ніхто не встиг ще навіть основно зясувати причини такої „непослідовности" націоналістів.

Проте інші факти, що їм хочемо присвятити нашу увагу сьогодні, вказують на деяку органічну цілість німецького національно-політичного життя після світової війни.

Однак не будемо шукати в німецьких подіях тої зовнішньої традиції суцільности, яка є питомою, скажім, англійцям чи до деякої міри французам. І не треба дивуватися. Німецька нація є одною з наймолодших націй в Европі. „Залізний канцлер" силою зєдинив прусаків, баварців, саксонців і т. д. в одноцілу державу „Дойчлянд" і одноцілу націю „дойчес Фольк". Але не минуло навіть півстоліття, як молода нація стала перед тяжким іспитом: світова війна!... З неї Німеччина вийшла зі славою найбільшої витревалости і відпорности. Німецького вояка, по правді, ніхто не переміг. Одначе молодий соборно-німецький організм зазнав великих ударів і фізичних (відірвання земель на Заході і Сході) і психольоґічних (революція в листопаді 1919 р.). Згадаймо ще до того зобовязання супроти держав-переможців.

Ось на такому підложу відбувалися та ще відбуваються події за нашої памяти. З одного боку цілковита руїна, а з другого — одностайне бажання всіх німців бачити свою країну і державу на чолі коли не світу, то принаймні Европи. З одного боку повна безпорадність колишніх провідників, а з другого — змагання до проводу одиниць і груп, які вірять в одинонепомильність нових, передуманих ними засобів і шляхів.

Чи треба тут дивуватися, що загальний образ політичного життя Німеччини не має бажаних познак льоґічности, систематичности тощо? — Ні, в інших країнах прийшлоб вже давно до мільйонів жертв і до знищення навіть решток людського життя. За прикладами далеко ходити не треба. Вистарчить кинути зором по другий бік московського кордону...

А Німеччина спромоглася всетаки й у найважчий час зберігти внутрішню одностайність усіх політичних та господарських одиниць. Та одностайність повела німців після 1918 р. шляхом впертої праці. Праці не розрахованої на скорий вислід і гарний ефект, а праці, що дасть плоди після одного або навіть кількох поколінь.

Мимохіть переходимо тут думками в нашу українську дійсність з її дориночними перовими поривами до чогось нового, високопарного тощо. З її палкими гаслами й голосними фразами, „ідеольоґіями" та ін., що беруть під увагу не вперту працю поколінь, не цілість і творче життя нації, а короткий час („кілька місяців"...) і якийсь один відтинок всеукраїнського фронту...

У німців бачимо досить прикладів їх впертої довготревалої праці. Згадаймо тільки справу контрибуцій. Від Версалю через Льондон, пляни Доза й Йонґа до Льозанни. Від біліонів до мілійонів... А справа армії. Від 100.000, дозволених мировим трактатом, до відомої ноти про „рівноправність"... Від невеликих спілок чи фронтовиків, чи штурмовців, до кількох сотень тисячів „Крицевого Шолому" і ще кількох соток тисячів „Брунатних Сорочок"... А справа морального розбиття і жахливого партійництва. Від мягкотілих партійних безпринципників і двох десятків ріжних партій до патріотичних здисциплінованих міліонів під вмілими проводами і тільки чотирьох великих партій...

Саме в цьому і криється зміст німецької політичної сучасности. Замісць актів на коротку мету — довготревала свідома праця. Замісць частинних дориночних завдань — велика мета.

•

Минулий тиждень, який був першим після наказаного „миру", ще більше переконав нас у тому, що всі прояви німецького життя мають істотний зміст і, якщо хочете, навіть систематичність.

При відкриттю парляменту 30. серпня сталася річ на перший погляд неймовірна: націоналісти мовчки сиділи підчас промови відпоручниці III. Інтернаціоналу, а центр мовчки віддав свої голоси на найближчого соплечника Гітлера, соціял-демократи стерпіли одно і друге. Ось у тій мовчазності криється зміст. Інтереси держави і нації (модерна німецька нація твориться без огляду на теперішні кордони!) змусили замовкнути пристрасти.

А небезпека, що реакційність кабінету Папена знову штовхне в обійми соціял-демократії чи комунізму німецькі працюючі маси наказала Гітлерові виповісти тому кабінетові найгострішу боротьбу. 1. вересня виступив він з промовою, в якій заявив, що не боїться нових виборів, бо сьвято вірить у непереможність національ-соціялізму. І з кожним днем тепер все більше викристалізовується справжній зміст гітлеризму: питомо-німецька синтеза націоналізму і соціялізму.

Правда, уряд негайно стушував враження виступу Гітлера. У пятницю 2. вересня новий шеф преси, майор Маркс запросив усіх представників закордонної преси на чай до палати на Вільгельмпляц. Серед гостей були також канцлер Папен і міністри Нойрат і Вармбольд. Без ніякої церемонії у вільній розмові міністри відповідали на запити надто цікавих журналістів. Відповіли були — як це годиться — міністрам... Куди повернеш туди і поїде... Але одна відповідь канцлера залишилася в нашій памяті: „Ми вживемо відповідних до тої ситуації заходи" — сказав він одному з присутніх, який цікавився, що робитиме кабінет у випадку, коли дійде до згоди між Гітлером і Брінінгом. Ці слова можемо розглядати як мотто цілої тактики німецького уряду в сучасну пору.

І на ґутірці провідників „Крицевого Шолому" з чужинцями-журналістами пізнього вечора 1. вересня (годину по виступі Гітлера!) і на

вчорашній великій параді вояків без ""шинць звучали „..відповідні до тої ситуації заходи"... А що ті „заходи" дійсно вжито, в тому легко нам було переконатися.

У травні 1927 р. дивилися ми на параду фронтовиків у берлінському „Люстґартені". Протягом кількох годин дефілювали десятки тисяч, серед яких було не більше 10 прц. молодих. У цьому році парадовано на „Темпельгофер Фельд". На цьому полі відбувалися великі паради старої армії. Остання в 1913 р. „Випадково" (нота щодо „рівноправности"!) уперше після війни дозволено „штальгельм"-ерам зібратися тут. Зібралося далеко більше заповіджених 150.000. А з того принаймні 100.000 у віці 20—25 літ, отже тих, які за часів „фронту" мали найбільше 10 років. Знаємо військо і знаємо, що таке вишкіл. Коли дивилися ми понад 8 годин на марш, то питали себе: „Де вчилися ці молодці, що тримають крок не гірше ґвардії мирного часу? Таж Німеччина має тільки наємну малу армію... Таж німці не сміють робити бранки, бо у Версалі зобовязали їх тримати кожного вояка аж дванацять років"? .

А відповідь на це: *шляхом впертої праці!* (Шляхом впертої праці спромоглася Німеччина подолати чимало версайських приписів. Замісць регулярної армії створено „Верспорт". На ковнірах молодих, чудово вимуштрованих, хлопців бачити можна це слово.

Пощо зупинятися над ріжними зовнішніми подробицями німецької внутрішньої боротьби. Це все змінливі і скороминаючі речі. Міродайним для німецької дійсности є невгасаючий дух невтомної праці й висліди тої праці.

Наш великий приятель, професор Павль Рорбах перед кількома днями оголосив листа до Брінінґа („Дойче Альґ. Цтґ.", ч. 405, 30. VIII. 32) п. з. „За Гітлера або за Гінденбурґа!" Це питання внутрішнього німецького характеру. Проте кілька разів згадав Рорбах і нас, українців, наводячи приклади польської політики. Подивляти треба цього славного піоніра *української* політики Німеччини. Його захоплення ідеєю української державности перевищує патріотизм багатьох з наших земляків. Навіть у рефератах про господарське положення Америки перед шістьома роками він відходив від теми і зясовував сотням слухачів, чому Україна мусить бути незалежною від Росії. Це також один з прикладів впертости і праці. Праці, яка сьогодні видається малонадійною щодо вислідів. А проте її не цурається людина, що живе вже семий десяток літ.

Також і сама тема „За Гітлера чи за Гінденбурґа!" варта згадки на цьому місці. Коли пишемо під свіжим враженням вчорашнього маршу сірих одностроїв, то не можемо не завважити, що „Крицевий Шолом" вже відповів за запит, за кого. Провідники хай собі міркують, як хотять. Маса відкидає питання: за одного чи за другого. Неменше трьох четвертин голосувало за націонал-соціялістами, а рівночасно залишилися вірними старому фельдмаршалові, почесному членові „Штальгельму". Отже і за Гітлера і за Гінденбурґа!

Тут також одна з основ німецької витревалости. Добро батьківщини і нації переважає. Особа провідника приходить щойно в другу чергу.

Шляхом впертої праці йде Німеччина понад партіями, групами й особами до величі.

П. К.

—o—

Вибір звання і вибір школи.

Кілька завважень на тему торговельних студій.

Технічна освіта в усіх її видах, до яких належить теж напрям торговельно-економічний (тому на заході бувають у високих технічних школах комерційні факультети), все більше відбирає гуманістичній освіті її недавне першенське місце. Людський ґеній рветься без стриму вперед, а світ, що його він розбудовує, стає все суворішим вітчимом для тих, які йдуть у життя без відповідного підготовлення до вимог сучасности.

Треба признати: наша молодь зложила дань духові часу. З заграниці повернули недавно не лишень юристи і фільософи, адепти двох улюблених до-недавна у нас напрямків університетської освіти, але теж чимало техніків, аґрономів, експортівців і т. д.

Не будемо входити в те, чи і як улаштувалась ця нова, доволі численна категорія громадян, бо требаб тут розглядати багато моментів, які менше підходять до наших інтенцій. Наше зорґанізоване життя втягнуло більшу частину тих нових громадян у себе, менша частина розбрилась, пішла шукати долі у широкому світі. Наше організоване життя показалося все ще за тісне, а не все і не всюди сприяли обставини його поширенню.

Одначе це поширення є необхідністю, особливо поширення і поглиблення організованого життя в тій ділянці, де вже ведеться і де вже чимало придбано: **в ділянці господарсько-кооперативній.** Тут наша експанзія мусить подвоїтись, потроїтись і т. д., поволі, але систематично, а з тим подвоїтись, потроїтись і т. д. мусить число підготованих робітників.

Це мабуть усі розуміють, проте не всі згідно з тим розумінням поступають. Бо тоді, коли в наших сусідів є густа мережа торговельних шкіл, то у нас є всього одна така школа у Львові (3-літня з курсом для абітурієнтів і вищим кооперативним та з іншими курсами, пристосованими до ріжної попередньої підготовки*).

Наша молодь добровільно йде в чужі школи, добровільно заповнює всякі приватні курси, хоча і ті школи і ті курси не пристосовані до вимог нашого життя: у них зовсім не беруть під увагу кооперації, себто того, що для справжньої підготовки нашої молоді потрібне і що увійшло власне тому в програму навчання у у нашій львівській торговельній школі та її курсах. Бо кооперація увійшла там у програму не лишень як окремий предмет, але теж у всіх інших предметах найшла вона відповідне пристосування.

Ось що слід памятати нашим молодим людям, які як-не-як у більшости мусять рефлектувати на пости кооперативних робітників і стукати за посадою у двері нашої кооперації. Неповна, а хочаб широка, але суто-академічна торговельна освіта — це за мало. Кваліфіковані кадри робітників нашої кооперації може дати тільки торговельно-кооперативна школа. І не тільки йде про заповнювання вже істнуючої, але теж згодом про нові такі школи на нашій провінції.

Кооператор.

*) Зачуваємо, що цього року отвирається при тій школі теж 6-міс. курс, доступний навіть для тих, що мають скінчену тільки всенародню школу.

—o—

Бундючна промова Гітлера.

БЕРЛІН, ПАТ. Гітлер виголосив у Мінхені на нац.-соціялістичній маніфестації незвичайно пристрастну політичну промову, в якій виступив не тільки проти канцлера Папена, але й заатакував також президента Гінденбурґа. — Мій великий противник — заявив Гітлер — має 85 літ, а я тільки 43. Я вповні здоров і вірю, що Провидіння покличе мене до великих завдань. Коли я осягну 85-ий рік життя, Гінденбурґа вже не буде. Ми, нац. соціялісти, не спинимося перед нічим. Якщо не можемо дійти до влади самостійно, тоді ми готові кермувати хвилево разом з іншими партіями. Перейшовши до подій у Бойтені, Гітлер заявив, що в нац.-соціялістичній державі ніколи не могло би дійти до того, аби 5 німців було засуджених з приводу одного поляка.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З 10. ВЕРЕСНЯ 1932.

ІВ. НІМЧУК. 8)

ЗА СЯНОМ.

З ПОЇЗДКИ ПО ЛЕЖАЙСЬКОМУ ДЕКАНАТІ.

IX.

Дехто з наших людей, з якими я говорив про українські західні окраїни, висказував здивування, як це так могло дійти до того, що така велика смуга краю за Сяном златинізувалася і спольщилася так сильно, що нині український елемент опинився там у зовсім дрібній, декуди просто зникаючій меншости. Чейже навіть насильна латинізація і мішані подружа не могли, як дехто думає, довести до такого стану, який маємо нині.

Не думалиб і не говорилиб так деякі наші люди, якби знали трохи краще рідну історію, якби їм були відомі деякі історичні акти й документи. Маємо тут на думці в першу чергу документи, що відносяться до загарбування польськими магнатами і всякими меншими панками, а також латинським духовенством, наших церков (враз з їх маєтками) і насильної їх переміни на костели. В часах, коли правом була девіза: „Cuis regio, eius religio", коли йшов безпощадний наступ на душу нашого народу, такі загарбування наших церков були на денному порядку.

Не можемо не навести тут одного такого документу, який, що правда, не відноситься до лежайського деканату, тільки до сусіднього динівського, але зате видала його власниця цілого ключа сіл між Перемишлем і Ряшевом, подільська каштелянка Кат. Вапобська (нащадок українського боярського роду!), яка певно не мала причини поступати оглядніше й супроти наших церков у своїх селах, положених у деканаті лежайському. А той документ-указ, виданий Вапобською дня 23. січня 1593 р., звучить так:

„Ja Katarzyna Wapowska... z tej zwierzchności, którą nam nad poddanemi Pan Bóg dać raczył... te Cerkwie ruskie na kościoły Rzymskiej wiary przeczyniamy. Cerkwie we wsiach naszych dziedzicznych, w Izdebkach, w Łubnej, Hłodnym, w Bachurzu, w Warze i po przedmieściu Dynowskim, w kościoły łacińskie przeczyniamy... Kapłan od nas prezentowany ma naprzód nawracać Ruś do kościoła św. Rzymskiego, dzieci ruskie chrzcić i pilnować, aby u popów nie byli chrzczone. 23. januar 1593."*)

Подібних „документів часу" можнаб, очевидно, навести далеко більше, та для нас вистане і цей один, як маркантна ілюстрація колишніх відносин на наших землях. Тепер хіба кожному стане ясно, що така одна грамота-указ могла змінити з одного дня на другий обличче цілої низки місцевостей.

Друга справа — мішані подружа і їх роля в розвитку польонізації серед нашого народу. Пок. Вол. Охримович обчислив**), що на основі урядового австрійського перепису населення в 1900 р. було на 100 християнських подруж у Східній Галичині 64 таких, в яких обі сторони були грецького обряду, 19 таких, в яких обі сторони були латинського обряду і 16 подруж мішаних, в яких одна сторона була латинського, а друга грецького обряду. В цілій Галичині кожний десятий українець женився тоді з полькою і кожна десята українка виходила замуж за поляка. У Сх. Галичині кожна третя жінка лат. обряду виходила замуж за гр.-католика і кожний третій мущина лат. обряду брав собі за жінку греко-католичку. Наслідки цієї великої скількости мішаних подруж були такі, що в 1900 р. у Сх. Галичині третя часть усіх людей латинського обряду — це були мішанці, сплоджені в мішаних подружах, себто з батька або матери греко-кат. обряду.

І серед нас і серед поляків панує однозгідно погляд, що мішані подружа — це одна з головніших причин, що витворювали і витворюють у нас поляків. Чи у нас ожениться українець з полькою чи поляк з українкою, то звичайно буває так, що діти з такого подружа виростають на поляків, себто мішані подружа ведуть у величезній більшости випадків до польонізації, особливож по містах.

Наскількиж більшу загрозу несуть нам мішані подружа на західних окраїнах, де українське населення живе ледви в кількох селах компактною масою і де воно вживає вже чи не в більшости польської розговірної мови!*) Там, серед польського моря, такі подружа ведуть з правила і майже поголовно до цілковитої польонізації ту сторону, яка ще формально причислюється до гр.-кат. обряду. А треба знати, що мішані подружа на наших західних окраїнах є дуже часті, просто тому, що довкола живе компактною масою населення латинського обряду. Протиділати цьому, навіть при найліпшій волі, дуже тяжко, інколи просто неможливо.

Коли взяти все те під увагу і пригадати ще й відоме „душехватство" лат. духовенства та недбальство й поважні нераз занедбання деяких наших церковних чинників, то можна навіть дивуватись, що в таких відносинах ще стільки нашого народу в лежайському деканаті зберегло горячу любов до своєї церкви й народности, таку любов, яку не часто доводиться бачити я у нас, на сході.

(Докінчення буде.)

*) Документ цей, надрукований в „Annales Ecclesiae Ruthenae" Гарасевича і передрукований в Шематизмі Перем. Еп. з 1879 р., находиться в лат. капіт. архіві у Перемишлі.

**) Див. його публікацію: В. О.: Русини-латинники. Накл. Львів. 1912. Стор. 19 і дальші.

*) Українська розговірна мова в тих селах, де вона донині збереглася, має повно польських елементів (наголоси, складня, повно висловів, перенятих майже живцем з польської мови), так, що коли чуєте ту мову з далека, ви переконані, що це мова польська. Цей терен був би дуже цікавий для досліду учених мовознавців.

Псевдокооператори.

(Кореспонденція з Волині.)

I.

Експерименти, які переводять на Волині від кількох років, нагадують дитячі експерименти над кониками, забавковими машинами й т. д.

На черзі експеримент над кооперацією. Його має перевести „досвідчений" експриментатор п. Волошиновський, співавтор регіональних рад, самоуправ і „Рідних Хат", а тепер керманич бюра „Волинського союзу комунальних і кооперативних організацій кредитових і господарських", який хтось самовільно охрестив „ревізійним союзом". І хоч згаданий союз не є „ревізійним союзом", п. Волошиновський у розмові, яку мав з представниками кількох часописів, говорить власне про ревізійний союз, що має заступити ревізійні союзи український і польський. І говорить таке „нове" слово про кооперацію, від якого стає кооператорам моторошно й соромно за стару людину.

Першим кооперативним експериментом п. Волошиновського має бути обеднання річей, які взаїмно себе виключають: комунальних кас і кооперації, — як діти іноді хочуть обєднати вогонь з водою. Вже сама форма цього обеднання говорить про те, які теоретичні знання кооперації має експериментатор. Аджеж кожному лаїкові відомо, що між комунальними касами й кооперативами є стільки спільного, скільки є між хвостом і головою. Але його не цікавить, що вони побудовані на цілковито інших засадах і спираються на цілковито іншу природу річей та мають іншу мету. Він хоче та й годі!

І навіть гнівається на законодавство, що воно не передбачило подібних дивоглядів. Для нього вішо світової слави теоретики кооперації, кооперативні законодавці, навіть польський кооператор б. президент Войцеховський. Він переконаний, що обєднати хвоста з головою йому вдасться, тому каже, що його союз

„має оригінальну (!) структуру (хіба не оригінально булоб пересадити хвоста на голову або навпаки?), бо обєднує комунальні й кооперативні господарські організації, чого не передбачує закон про кооперацію" (хіба не сором кооперативним законодавцям?!), „де покищо творить деякі трудноці" (п. Волошиновському).

Щоби пояснити дітям „деякі трудноці" при обєднуванні води з вогнем, чи голови з хвостом", треба булоб багато прочитати їм з ріжних ділянок знання. Очевидно, те саме требаб зробити і з паном Волошиновським, починаючи з „азів" кооперації та комунальних кас. Але ми до цього не маємо найменшої охоти і тому обмежимося до наведення тут деяких місць з просто ревеляційного поучення п. Волошиновського в „Пшегльонді Волиньскім":

„Одначе — каже він — можливість (!) обєднання господарських організацій, що ведуть ідентичну (!) працю, хоча мають відмінну структуру (а чому?), дає занадто очевидні користи (де й кому?), щоби треба було зражуватися формальними трудноцами" (авичайно, на Волині нема чого рахуватися з правними нормами!). „Наприклад, організації кредитові — комунальні й кооперативні, — каже п. В-ський, — нічим не відріжняються (?!). Одні й другі засилюють кредитом рільництво, переважно дрібне". (Зовсім як у розмові російських селян: — „Чому поїзд їде? — Бо парою. — „А чому лазня не їде, аджеж вона теж парою?" — Постав її на колеса, теж попре").

„Не добре (?), каже далі п. Волошиновський, — коли діяльність на одному терені не координована в одній союзній організації, бо це веде (?) і вже довело до надмірного — понад сили й здібність сплачування — заборження варштатів праці, для яких кредит замісць стати здоровою допомогою, став отруєю".

Це щось подібне на: „В городі бузина, а в Києві дядько". Заборженість варстатів праці через те, що досі не були знищені українські кооперативи й не було „волинського комунально-кооперативного" дивогляду на чолі з п. Волошиновським. Який економіст зрозуміє льогіку цього відкриття!

Виходилоб, що коли повстане цей дивний новотвір — наполовину кінь, наполовину людина — то кредит буде дешевший і перестане бути отруєю. Хіба не економіка? Зайвий казьоонний новотвір удешевить справу.

А вже просто гумористичними є міркування п. Волошиновського про „ідентичність" комунальних кас і кооператив: і ті і другі (хіба польські) одержують кредити з державних банків і видають позички. Цікаве споріднення! І звідси директор і звідти директор пішли до банків одержати кредит; і тут касієр і там касієр сидить у касі й видає позички; корова й хвостом махає й головою махає — ідентичність повна. А вся істота кооператив у п. Волошиновського в тому, щоб одержати з банку гроші й видати позички. Невідомо лише, в чому спорідненість тих кооператив, які банкових кредитів не мають. Може в тому, що і ті й інші ведуть рахівництво?

Кооперативні законодавці навіть після 90 років істнування кооперації цієї „ідентичности" між комунальними касами не відкрили. І за це волинський винахідник просто нищить їхні закони.

„Тим гірше, — каже він — для законів; видно вже не відповідають потребам, що їх висуває життя. Очевидно, тільки „потребам" волинського життя, яке повинно протікати згідно з новими законами природи й науки витвору п. Волошиновського".

Але якіж ці потреби? Винахідник побачив їх, як лише „діткнувся" „дразливої справи шкідливого (для кого?) національного поділу кооперативних організацій, справи взаїмної боротьби між кооперативами польськими й українськими (де?), в якій вони одні одних ослаблюють". Льогіка: щоби польські кооперативи не ослаблювали „дорогі" йому українські кооперативи, то ці наші кооперативи треба зліквідувати. Але це треба прикрити якимсь фіговим листком і п. Волошиновський має його в запасі:

„Тут (на Волині) не розвинеться кооперація, доки буде поділ кооператив на „польські" й „українські"... „доки кооперативні централі будуть між собою боротися за впливи".

А якже розвиватиметься кооперація там, де є поділ на польські, німецькі, жидівські й т. д.? Мабуть, і туди поїде п. Волошиновський „пацифікувати" кооперацію? Дуже негарним для нього моментом у цій пацифікаційній акції є донос, що буцімто українська кооперативна централя десь і когось поборює. Докази, п. Волошиновський? Покищо життя дає докази поборювання й нищення лише української кооперації, а українці ще не знищили й не зачинили ні одної інонаціональної кооперативи.

„Здаю собі з цього справу, — каже п. В. — що те, що я перед хвилиною сказав, обурить і поляків і українців". Властиво повиннаб обурити кожну порядну людину й кождого не псевдокооператора. Але цього не буде. Що польські кооператори посміються з нісенітниць п. Волошиновського щодо „ідентичности" комунальних кас і кооперації, то це так; але щоб хтось з його земляків обурився його плянами щодо укр. кооператив, дуже сумніваємося. Аджеж для всіх є очевидна мета п. Волошиновського знищити українську кооперацію, бо створена „утраквістична" кооперація, ясна річ, уже не булаб кооперацією українською, а польською.

Особливо дивовижним і фальшивим є твердження, що „національний поділ кооператив суперечить ідеї солідаризму". Кооперація є міжнаціональною власне тому, що вона на місцях є національною. Тільки національна рівноправність зробила її інтернаціональною в правдивому розумінні цього слова. Кооперація безнаціональна вже сама в собі крие чиюсь тенденцію денаціоналізації чийогось економічного життя. З цього пункту кооперативного погляду „кооперація" п. Волошиновського є псевдокооперацією, а навіть міжнароднім злочином, бо „символом віри" кооператора кожної національности є воля й рівноправність.

Що проект п. Волошиновського має на меті знищення української кооперації, свідчать його власні слова про те, що утраквізація кооперації не є позбавленням українців українських організацій, бо вони мають можливість (!) поза нею творити інші організації.

Найочевиднішим доказом повного незнання п. Волошиновського в ділянці кооперації, а разом з тим просто цинічних кпин з українського народу є образок ідилічного співжиття в споживчих кооперативах: українці будуть говорити „оселедець", поляки „сьледзь" і торговля йтиме добре. А ви, пане, Волошиновський будете розпоряджати тими капіталами, які творитимуть наші дядьки? Ні, наші дядьки не такі дурні, як ви собі уявляєте!

Кооператор.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З 10. ВЕРЕСНЯ 1932.

В. МАКОВСЬКИЙ. 4)

ШВЕДИ.

Лист до пані Л. за прогульку з Трускавця до Урача.

Пані „Зося", гладенька, присадкувата брунетка, котру чоловік — бодай на такого вигляда — кликав тим іменем, хотіла розплакатись з жерсердя; аж її „котик" — розмашистий, спітнілий товстюх,— успокоїв. Лиш моя „зелена" сусідка зі своїм „кузином", або й чоловіком з тієї вечерової приключки мало що собі робили. Коли всі, обступивши безрадно автокар, „радили", взялись вони під пахи і пішли двійко.

„Ми поволі підемо наперед — ви нас доженете"; і щезли в загайнику.

Я теж вирішив піти пішки наперед. Вони враз зачеб налякалися, чи не гадаю я іти разом з ними. Але я зрозумів „її" благальний споглядь і пішов зорогою. Бродити загайниками самому безцільно. А я навчився ходити всамотинку. Коли шлибну в „минулі мрії" — інших тепер не маю — то жену вестимки як авто.

Була пята сполудня, коли я пустився йти „наперед". Сонце втягнулося у своїй завеклости і байдужо. Доночувалося втомлене до обрію воєдних на верхах горів карпатських. Лісок накав молок на голову й душу, а гадки довкола мене так шурхали, що захоплений ними я й не зчув уваги на величавий концерт, який на мою честь влаштувала неперечислена лісова пташня.

Спостеріїся — Східниця: минув на годинник — сема. Значить, я вже дві години йшов? Чую, що ноги пашать, а з нашого автокара ні сліду. Якась недобра придибашка тота „цівка", коли їх досі нема.

Питаю дороги в кооперативі, — куди до Борислава.

— Ви з Борислава?

— З Трускавця.

— Так Вам краще йти прямо відси до Трускавця; навправці може й ближче, як до Борислава.

— Не знаю куди, боюся блукати.

— Стежка як дорога, аби хотів зблукати, не годен.

Міркую, що мені робити: чи сісти де при дорозі і чекати на них, ка'зна, коли вони надійдуть? Можна почекати май-май.. Чи розпустити ноги і чмихати пішки — і кудою? Вже бо й ніч недалеко; правда, місячна.

Я зважився йти навпрямки до Трускавця, через ліси, стежками. Колись був з мене добрий пішоход. У лісі обгорнув і приголубив мене запашний холодець, ноги набрали амбіції і стали шпарко шмигати. Коли зайду — байдуже: ляж на „відпочинку". І поволі, я назад розгубився гадками в минулому...

Враз стрепенув мною напастливий гавкіт пса. Гарма-дарма, спинився передімною у віддалі трьох кроків недобрий пес-вовчур. „Недобре" показували його очі, зуби і наїжена шерсть. Я мав при душі — паличку, більш нічого; та що паличка на таку злу падлину. Стало моторошно.

— „Мопс" вара! — Закричав хтось позаду і за хвилинку мав я честь познайомитися з панами вовчура.

— Добрий веч.р — добрий вечір.

— Довчя особісти?

Передімною стояли два „паничі" в повній зброї. Вирнули з кущів. До них належав пес

— Не маю з собою; в Трускавці.

Цілий правильний допит: хто, що, чим, відкіля, куди, пощо?

Я оповідаю все як було. Ніби вірять, ніби не дуже.

— Не маєте зовсім ніяких виказок при собі?

Шукаю. Мав лиш білет, куплений саме на цю прогульку до Урича. Показую. Оглядають, віддають.

— То ви куди маєте гадку зайти? — питають.

— До Трускавця.

— Ви-ж знаєте, куди пустилися?

— До Трускавця.

Саме навпаки, йдете до Урича.

Над лісами вже сіялись густі сутінки. Ще лиш на західньому обрії віддались верхи дерев гострими кінцями в багровий півкруг запалого за горами сонця. Крадькома йшла до лісу ніч.

— Але колиб навіть і до Трускавця? Чи Ви знаєте, кілько це кільометрів і куди йти? З самого краю Ви вже блукаєте; а що далі? Хто таке робить під ніч — стали мене картати.

— Вертайте назад до Східниці. Якщо не надійде Ваш автокар або вже переїхав, найдеться будь яна оказія; тепер їх досить влітку. А ні, переночуєте і завтра поїдете.

Я пристав; тимбільше, що вони це мені „радили" досить енергійно. Пес, котрого тримали на реміні, вспокоївся, але очей з мене не спускав. Я завернув з ними. Якийсь час йшли ми вгрійку разом (і те для мене не новина). Прийшли на перехрестя, якого я раніше йдучи не запримітив.

— Ваша дорога просто: ті хати, що видно — Східниця.

Економічний огляд.

ПОЛЬСКА ХРОНІКА.

Асекурування перед упадком вартости золотого.

В наші руки попали фактури деяких фірм із західної Польщі, на яких витиснена штампілею валютова клявзуля слідуючого змісту: Należytość płatna jest w złotych w złocie (Rozporz. Prez. Rzeczposp. z d. 5. XI. 1927. Dz. Ustaw Nr. 97, poz. 855. art. 15) wg. parytetu w dniu jej otrzymania. — В той спосіб забезпечують купці вартість своїх претенсій на випадок інфляції.

Напередодні нової торговельної політики.

Після оголошення нової митної тарифи, що вже станеться мабуть у слідуючому тижні, Польща заміряє почати торговельні переговори з цілою низкою держав. Урядові чинники кооперують тепер з центральними господарськими організаціями, аби у спільному порозумінні устійнити програму заграничо-торговельної політики.

За ціни збіжа.

У попер. „Огляді" ми вже писали про те, що сільс.-госп. організації пропагують думку заступлення недостачі пшениці збільшеною консумцією жита. „Газета Гандльова (6. IX. п. р.) у статейці: Спинити надмірну подажу збіжа, навязуючи до цієї пропаганди, пише між іншим: Уділювання кредитів під реєстровий застав збіжа з тим моментом, коли ввійде в життя новеля до закону про той застав, як теж інтервенційна політика уряду через закупи П. З. Д. З., повинні іти по лінії цілковитої нашої самовистарчальности у збіжу і повинні дати змогу хліборобам перетримати якийсь час і не позбуватись надмірно збіжа по цінах, що не витримують ніякої калькуляції". — У Варшаві саме радять „Кулка Рольніче" над способами піднесення цін сіль.-госп. продуктів.

СВІТОВА ХРОНІКА.

На шляху до санації міжнародньої господарки.

Перед світовою економічною конференцією Стреза представляє собою останній етап. Тому за її ходом слідкують уважно не лише безпосередньо заінтересовані держави середущої та східної Европи і дві західні великодержави, Франція й Англія, що бояться за свої капітали, позичені колись державам серед. і східної Европи, але також весь господарський світ. Генеральну дискусію, що покінчилась у середу, аби дати місце комісійним нарадам, замкнула велика промова представника Франції Жоржа Бонне, яку коментує тепер широко преса. Бонне проаналізував три чинники, що спричинили крізу в сер. і східній Европі: 1) упадок цін на сіль.-госп. продукти; 2) знищення давної єдности наддунайських країв; 3) брак грошевих резерв у нових держав. За головні засоби ратунку подавав франц. бесідник: 1) ревальоризацію цін сіль.-госп. продуктів; 2) відбудову вільної торговлі; 3) активність білянсів серед. і східної Европи. — Незалежно від конференції в Стрезі збирається завтра в Женеві комісія, що має завдання підготовити льондонську світову конференцію. Ця конференція викликала багато застережень після того, коли „Дейлі Геральд" оголосив вістку про таємний „gentlemen — agreement", заключений між Англією і Францією підчас стрічі Еріо і Семюеля на острові Джерсі.

Франція проти Америки.

З приводу франц.-американських торговельних переговорів звернулось 450 господарських організацій Франції до міністра торговлі з домаганням, аби не продовжувати цих переговорів бо вони зовсім нічого не можуть дати Франції. Американські погрози про 50 проц. підвишки мита дотично французького ввозу не страшні Франції, бо і так цей ввіз скорчився страшенно. На випадок митної війни французький уряд — мовляв — може рахувати на цілковиту піддержку фр. торговлі і промислу. — Ця подія на передодні світової торговельно-валютової конференції є незвичайно замітна.

Обниження дисконтової стопи.

Емісійні банки Швеції і Норвегії обнизили недавно дисконтову стопу, а тепер теж німці заміряють те саме зробити, але мусять отримати на те згоду Нач. Ради Банку Міжнар. Виплат. Тільки Польща стоїть незрушимо при своїй стопі.

Розміри упадку світових торговельних оборотів.

Економ. бюро Ліги Націй опублікувало тількищо цікаві цифри, які дотичать спадку загр. торговельних оборотів від січня 1930 до січня 1932. Згідно з тими даними Польща після Німеччини виказує найвищий упадок торговельних оборотів із закордоном.

В. Н-вич.

ОСТАННІ ВІСТИ

ВІДПОВІДЬ ФРАНЦІЇ НА НІМЕЦЬКУ НОТУ.

ПАРИЖ, 8. 9. ПАТ. На засіданні кабінету прем. Еріо відчитав відповідь на німецький меморіял у справі рівности зброєнь. Подробиці фр. ноти ще невідомі. Ноту найправдоподібніше затвердить рада міністрів сьогодні, як запізнається зі становищем Вел. Британії у цій справі. У фр. дипльоматичних і урядових колах оголошення Німеччиною меморандуму не викликало невдоволення. Сподіються, що це причиниться до вияснення положення, витвореного нотою та промовою й інтервю ген. Шляйхера. Тому що нім. ініціятива відняла німецьким неґоціяціям довірочний характер, фр. уряд також оголосить свою відповідь після того, як із нею зазнайомиться німецький уряд.

Хоч офіц. комунікат про наради кабінету не згадує про скликання фр. парляменту, то вважають майже певним, що він збереться 16. вересня.

АМЕРИКА НЕ ЦІКАВИТЬСЯ ВЕРСАЙСЬКИМ ТРАКТАТОМ.

ПАРИЖ, 8. 9. ПАТ. У звязку з чутками французької преси, що фр. уряд звернувся до уряду Зл. Держав у справі німецької ноти, секретар департаменту відповів, що вашинґтонський уряд не дасться втягнути в европейську справу, бо Зл. Держави не ратифікували версайського трактату, тому не потребують журитися справою його нарушення.

ГІНДЕНБУҐ ПЕРЕБИРАЄ ПРЕЗИДІЮ РАЙХСТАҐУ.

БЕРЛІН, 8. 9. ПАТ. Президент Гінденбурґ виїхав учора вечором із Нойдек до Берліна. Президію райхстаґу перебере остаточно в пятницю. Сподіються, що тепер уже рішиться доля райхстаґу.

ЯН ПІЛСУДСЬКИЙ ВІЦЕПРЕЗИДЕНТОМ БАНКУ ПОЛЬСЬКОГО.

ВАРШАВА, 8. 9. ПАТ. Президент республіки іменував сьогодні дотеперішнього міністра скарбу Яна Пілсудського віцепрезидентом Банку Польського. Становище віцепрезидента Банку Польського було необсаджене від часу уступлення д-ра Млинарського. У звязку з іменуванням на віцепрезидента банку Ян Пілсудський зрікається посольського мандату.

АРЕШТУВАЛИ ҐІМНАЗИСТІВ ПІДЧАС НАУКИ

У четвер кількох агентів політичної бригади в Станиславові прийшло до І. польської державної ґімназії і підчас науки та після наради з директором ґімназії арештували учеників 2-ої кляси Бібрінґа й Ельдера та учеників 7-ої кляси Ів. Падика, Переца Шапіру й Н. Клянера. Крім того арештували в Войнилові бувшого ученика тієї ґімназії Цінадера й Макса Шапіру, студента II. р. університету в Нансі. Арештованим закидають, що основували союз комуністичної молоді середніх шкіл.

БІРЖА.

Доляр у приватних оборотах 8.89.75.

Бельґія 123.70, 124.01, 123.39, Голяндія 358.50, 359.40, 357.60, Льондон 31.12, 31.28, 30.98, Нюйорк чеки 8.92, 8.94, 8.90, Нюйорк кабель 8.92, 8.94.5, 8.90.5, Париж 34.95, 35.05, 34.86, Прага 26.41, 26.47, 26.35, Швайцарія 172.25, 175.68, 170.82, Берлін 212.

Вони пішли іншим шляхом.

А я на пів до 9-ої був з поворотом у Східниці. Розпитую, чи їхав туди, який великий автокар — ніхто не бачив, не знає.

Не виходить — лише заночувати в Східниці. Відпала вже охота добиватися далі пішки. Вертаюсь, бо десь там „угорі" має бути якийсь „готель". Але надїздить якесь авто, трубить, щоби втікати з дороги. Мені спадає гадка. Знімаю капелюх і беруся ним вимахувати. Авто стає.

— Що таке? — виглядають з нього вилякані жінки.

— Куди їдете?

— До Трускавця.

Прошу, щоб забрали й мене. Нема місця. В авті двох мущин без шофера і аж чотири жінки. Усі з „трускавецькими лініями". Одна з них баскаличиться, як я важився їх затримувати.

Але забрали між себе. Признаюся, так мягенько і тепленько як тоді, я ледви чи коли їхав. В 10-ій годині вечора я вже сидів в „Зніч"-і і смачно заїдав самі гиґієнічною ординацією заборонені присмаки і поливав їх свіжим „львівським"...

Дарма; у такий день треба було відступити від „реґули" — від утіхи. Бо чи не було чого?!

Найперше, поминаючи те, що ті пружини... вернув я домів з цілою шкірою і помірно вчасно. Тамті проґульковці, дізнався я другого дня, вернули щойно по 2 годині в ночі; а „зелена" пані і її „кузин" цілком не вернули.

Та що найважніше і найцікавіше, це — хосен з тієї проґульки, про який я, розгубившися в подробицях подорожі, ще не розповів. А це — найважніше і найцікавіше.

(Продовження буде.)

Дужання.

У четвер боротьба Торнова з Каваном скінчилася ремісово. Вілінґ поборов Валюшевського в 14 хв. 21-хвилинна боротьба Д'Олівери з Кравзером не дала висліду. Колеф у 12 хв. побідив Прохаску. Штекер після 38 хв. поборов Дозе.

У пятницю борються Штекер із Каваном (реванж), Торнов — Гарковенко, Кравзер — Вілінґ (рішаюча), Валюшевський — Прохаска (рішаюча), Колеф — Дозе (рішаюча).

Протилетунські маневри.

БЕРЛІН, 7. 9. ПАТ. Німецька военна маринарка робить протилетунські вправи на побережах від Гільштайна до пруської Померанії. Бере участь майже вся военна фльота, протилетунська ліга, адміністраційна й залізнича влада, представники райхсбанеру, пробоєві нац.-соц. відділи та багато робітничих відділів. Командант фльоти адм. Ребер запросив на вправи військових аташе Зл. Держав, Японії та багато гостей. Віцеадмірал фон Ганзен у морській школі пояснював учасникам стратеґічне положення маневрів. Вправи ті мають доповняти на Балтійськім і Північнім Морі. Плян маневрів такий, що Німеччина веде війну з одною із сх. держав, якій приходить на підмогу інша держава, що вдирається на Північне Море з півдня.

БЕРЛІН, 8. 9. ПАТ. Великі протилетунські маневри на побережах Німеччини осягли мин. ночі кульмінаційну точку. На Кільонію та на доки, що окутані були темрявою, виконали наступ літаки. У військ. школі побудували схоронище для оборони перед бомбами та ґазами. При цьому випробували нові методи очищування від трійливих ґазів. Вправи відбувалися теж у школах, фабриках, товарових домах при участи війська, поліції, вогневих сторожей, оборонних орґанізацій та рятункових дружин. На чердаку панцирника „Шлезієн" відбулися нічні протилетунські вправи. Подібні маневри відбулися в багатьох прибережних місцевостях.

—o—

По широкому світі.

У Леобен у бійці між соціялістами та ґітлерівцями одному ґітлерівцеві пробили живіт ножем, інший поцілений кулею в серце згинув на місці. Ґітлерівці побили багато соціялістів.

З Барсельони повідомляють, що багато арендаторів хотіло забрати собі жниво околичних зем. власників. Прийшло до сутички з гор. ґвардією, яка зранила 25 людей.

В Алькантарі (Портуґалія) комуністи вбили аґента поліції та зранили трьох поліцаїв.

Венізельос вручив президентові Греції Заїмісові димісію уряду. Димісія в розгарі виборчої акції викликала велике враження. Вибори в Греції відбудуться 24. вересня.

—o—

Із судової салі.

Під замітом приналежности до УВО.

У львівському суді присяглих почалася в четвер делеґована стрийським судом розправа проти Олени Бутковської, 16-літньої семинаристки, Яреми Савчинського, 20-літн. абсольвента середньої школи та 18-літн. Ст. Рошка. Акт обвинувачення закидає їм приналежність до УВО, Бутковській, що з Чехословаччини перепачковувала „Сурму" та нелеґальні друки до Стрия, відки їх розсилали до ріжних міст Сх. Галичини. На двірці в Стрию — як твердить акт обвинувачення — забирали ці друки від Бутковської Савчинський та Рошко. Поліція приловила Бутковську на двірці в Стрию з 777 примірниками „Сурми". Тоді арештувала Бутковську, Савчинського та Рошка. Боронять адвокати д-р Старосольський та д-р Шухевич.

Обвинувачені до вини не почуваються.

Присяглі судді заперечили всі питання щодо Рошка, тому його увільнили від вини та кари. Відносно Бутковської потвердили щоправда питання, що допустилася закиненого їй чину, одначе з огляду на її молодий вік **згідно з новим кодексом присяглі мали теж відповісти, чи орієнтувалася щодо каригідности вчинку (розпізнання). Це питання заперечили, тому також і Бутковську увільнили.** Савчинського засудили на 2 роки тюрми.

Москвофільська авантюра на Лемківщині перед судом.

Перед двома тижнями помістило було „Діло" статтю про те, якто москвофіли з Криниці й околиці устроїли були з орхестрою „свято русской культури" в селі Злоцькім, віддаленім 15 км. від Криниці (бо тамошній парох о. Качмар є українцем), закопавши потім памятковий хрест на цвинтарі у Злоцькім. Хрест цей, посвячений православним батюшкою з Милика, хтось опісля викопав і закопав війтові зі Злоцького Яценикові, який, як „русскій" заряджував вкопання хреста на цвинтарі, на його полі. Поліція з Мушини, під охороною якої москвофіли з чужих сіл хрест на цвинтарі вкопали, перевела після того арештування, а на днях відбулася у гор. суді в Мушині розправа проти селян зі Злоцького, яку вів суддя Студентович. Після переведеної розправи суддя Студентович засудив 12 людей на арешти від 14 до 30 днів, що вони зневажили могилу, якої під хрестом цілком не було. Від присуду заголошено відклик.

НОВИНКИ

— ПЕРЕДПЛАТНИКАМ, що на висилане до них упімнення не вирівнають залеглостей до 15. з. м. стримаємо дальшу висилку часопису. Памятайте, що у Ваших руках доля української преси.

— **Школярі й школярки,** припильнуйте своїх батьків, щоби взуття до школи купили вам виключно в **„Кометі", Львів, Ринок 21!**
„КОМЕТА" Станиславів, Сапіжинська 10 х

— **Найкращі і найдешевші дзвони,** образи, фани, фелони, евангелія, чаші, світло, кадило і інші церковні речі дістанете тільки в „ДОСТАВІ", Львів, Руська 20, Перемишль, Косцюшка 5, Тернопіль, Пілсудського 6. „ДОСТАВА" є одинокою українською кооперативою, що виробляє і продає церковні річи і тому українці повинні тільки тут купувати. 393 3—10

— **Признання для Федора Ємця.** Недавно у Львів мав нагоду бачити деякі праці нашого славного різьбаря, що від 1931 р. працює в Берліні. Не тільки загал, але також і фахова преса належно оцінила талановитого мистця. Немов у підтвердження тої оцінки здобув Федір Ємець на початку серпня найкраще признання, про яке може тільки мріяти молодий різьбар. Випадково побачив одну з його праць славнозвісний професор д-р Гуго Ледерер. Він запропонував нашому землякові стати його асистентом. Ледерер 60-літній мистець є одним з найбільших сучасних авторитетів на полі різьбарства, дійсний член Державної Академії Мистецтв у Берліні. Прусія, Баварія і Швеція відзначили його найвищими відзнаками.

— **Що діється в Українському Інституті в Берліні?** Довідуємося, що черговою жертвою „чистки" Інституту в Берліні є II секретар Клемент Чайка. Його звільнили та відібрали йому помешкання при Інституті. Новим секретарем призначили студента агр. Василя Кужіма, колишнього діловода В-ва „Українське Слово" у Берліні. Причини тих змін зрозумілі для кожного, хто читав вістки про Український Інститут на сторінках „Діла".

— **На віденські високі школи.** Пригадуємо всім абсольвентам, які мають намір студіювати у Відні, що вписи у високих віденських школах починаються 15. 9. і тривають менш-більше до кінця жовтня. Хто хоче дістати пашпорт на виїзд мусить предложити посвідку з якоїнебудь віденської високої школи. Для одержання такої посвідки треба нам надіслати: 1) свідоцтво зрілости, 2) метрику, 3) свідоцтво приналежности, 4) дві фотографії і одного доляра на кошта. Ближчі інформації уділює: **Ukrainischer Studentenverein „Sitsch", Wien, XVIII. Theresiengasse 15.**

— **Ще один „Сокіл" розвязаний.** Борщівське староство розвязало знова одно товариство „Сокіл", а саме в селі Пилипче, борщівського повіту. Товариство це було одно з найдіяльніших в повіті. Цікаво, що староство не подало причини, через яку розвязало „Сокіл" у Пилипчу.

— **Магістратська справедливість.** Магістрат міста Сянока подарував для польської захоронки площу з домом, вартости кількох тисяч долярів. Дім той положений дуже догідно для родичів дітей, тому й вартість його така велика. А в тому самому часі той-же магістрат відмовився дати хочби невеличку допомогу на ведення діточого садка „Рідної Школи" під тою притокою, що його каси порожні. Нема то, як магістратська справедливість!

— **Не будують.** Рік 1932 дуже слабий на будівельний рух у Львові, найслабший з усіх останніх. Найбільше будували у грудні 1928 р. Іде ще сяка-така будова мешканевих домів, але зовсім упало будівництво промислове та державне. Ціни на будівельні матеріяли дуже впали. Цегольні завмирають.

— **Дешевша їзда літаком.** Від 1. жовтня польське летунське підприємство „Льот" обнижує ціни їзди на лінії Варшава-Львів. Літаки їздять тричі тижнево.

— **Львівський ратуш матиме гарнішу вежу.** Технічна секція магістрату рішила відновити ратушеву вежу, з якої облітає почоріле вапно або відломки цегли. Ця віднова коштуватиме 42.000 зол. Направа торкнеться, здається, теж найважнішої частини вежі — годинника, який не належить до архітектів. Годинник, на який дивимось щодня, варт би забезпечити від воронів, що сідають на його вказівках, і варт би його „стандаризувати" себто довести до вигляду інших годинників, що мають довші вказівки на мінути, коротші на години.

— **Мистецькі виставки у Львові.** На площі Св. Торгів у „Палаті мистецтва" відчинена виставка різьб Едварда Віттіга і образів гурта „Нової" Генерації.

— **Курси артистичного промислу.** Від 10. вересня Музей артистичного промислу (вул. Гетьманська 20) починає короткоречинцеві курси з ділянки арт. промислу: цизеляції, патинування металю, витисків, прикрас шкіри, тканин і дерева. Вписи та інформації у секретаріяті Музею щодня від год. 10. до 4.

— **Карієра.** Львівський „Дзеннік Людовч" помістив був звістку, що новий поліський шкільний куратор п. Любоядзький — шурин міністра Єджеєвича. У відповідь на це прийшло урядове спростування, що це неправда. Тепер „Польонія" поправляє цю звістку: не шурин міністра, а його жінки. А за цим такі інформації: п. Любоядзький був колись священиком і підчас семинарійних студій у Тешині записав в урядових актах, що його рідна мова — чеська. Як капелян австрійської армії він заявляв себе чехом. На виправдання колишнього капеляна можна сказати, що він не міг знати тоді, що матиме нагоду стати великою педагогічною особою і то не в Чехословаччині.

—**„Величавий розвиток педагогічного заведення".** В останнім числі „Ілюстрованого Курєра Цодзенного" з 9. ц. м. находимо фотографію з таким заголовком: „Величавий розвиток виховно-наукового заведення о. Піярів у Кракові". Коли глипнете на фотографію побачите трьох вихованців, як роблять вправи в стрілянні під оком ректора заведення о. Папроцького.

— **Вбивство.** На дорозі між Ставчанами та Любінем Великим (пов. Городок) невислідженi бандити вбили 29-літн. господаря з Комарна Ів. Гірного, що їхав до Львова продавати домашню птицю. Трупа Гірного найшли селяни на дорозі біля воза.

— **Самогубство з причини безробіття.** Цукорник із Ярослава Фр. Заморек кинувся під поїзд. Колеса відрізали йому руку й ногу, тому він згинув майже моментально. Оставив жінку та троє дітей. З причини нужди мусів Заморек зліквідувати свою цукорню і тому рішився покінчити з життям.

— **Скасування сезонового почтового уряду.** З днем 10. вересня скасують сезоновий почтово-телеграфічний уряд Немирів-Живець.

— **Позволили Троцькому на побут у ЧСР.** Чехословацька влада позволила Троцькому приїхати до Пішан до 15. вересня під умовиною, що здержиться від усякої політичної діяльности, а після скінчення лікування вернеться у Туреччину. З Туреччини прийшла вістка, що турецька влада дала Троцькому дозвіл на дальший побут у Туреччині.

— **Ріжні вістки.** Американська ріка Ріо Гранде залила тисячу гектарів і спричинила шкоди на кількадесять міл. дол.; кільканацять осіб потонуло. — Ректор університету у Вінніпегу Джон Мекерей, що одночасно був управителем англійської дієцезії зумів украсти з тих обох джерел 3 міл. дол. — До Польщі утік колишній провідник кавказьких повстанців полк. Вол. Дженгінні-Теренов, що перейшов переодягнений через СРСР. — Головний париський драматичний театр „Французька Комедія" буде перебудований на зразок „Великої Опери". — Англійська акторка Сентебері не могла пережити самогубства свого чоловіка і сама наложила на себе руку. — Форд заводить знижку платень у своїх фабриках.

— **Справжній кордон.** Радянська влада рішила на прикордонній смузі, що межує з Польщею, де найчастіше втікають радянські громадяни на чужину, завести кільчастий дріт.

— **Успіхи летунства.** Швайцарський летун Міттельгельцер перевіз із Цюріху до Мадриду 8 осіб із одною важко недужою, не зупиняючись у дорозі. Такий перелет на віддалі 1100 км. із недужим перший рекорд.

— **Найдешевші пошлюбні подорожі** завела управа залізниць в Італії. Новоженці, коли предложать свідоцтво шлюбу дістають 80 прц. знижки на всі шляхи на 1 місяць. Цим правом можуть користуватись теж і чужинці.

— **В обороні засуджених синів.** До Европи приїхала американська муринка Ада Райт, що обїзжає всі столиці. Вона шукає тут помочі для своїх двох малолітніх синів, засуджених в Америці на смерть за знасилування білої дівчини. Один із них 13-літній, другий 17-літній. Їх було в поїзді 11 молодих муринів, коли їхали з цією дівчиною. Кондуктор ствердив саме їх вину. Тепер вони ждуть правосильного присуду після відкличу. Їхня мати їздить по світі з відчитами, випрохуючи ласки для них. Їздить вона в товаристві американського комуніста Енгдаля, людини, дуже поміркованої вдачі, що все-ж таки шкодить їй своїми виступами. Бідну Райт проганяє поліція із одного міста в друге, бо уряд не хоче входити у конфлікт із американською владою. Райт приїхала до ЧСР і хотіла взяти участь у прилюдних зборах, на яких мала говорити про американське судівництво. Старалася теж одержати авдієнцію у през. Масарика. Влада заборонила збори, а Райт дістала приказ кинути Чехословаччину. Розпорядок цей видала наслідком становища комуністів, які побут муринки хотіли використати для своїх цілей.

—o—

З листів до Редакції.

Вельмишановний Пане Редакторе!

Прошу Вас не відмовити помістити в Вашім ціннім часописі отсе вияснення:

В ч. 177 „Діла" з дня 12. серпня 1932 п. Софія Парфанович написала у свому фейлетоні під заг. „Terra ignota", що у Висоцьку Вижнім є косцюлек і що я разом з поліцаями і „фінансами" брав участь у відправі дня 7. 8. 1932 і дав півтора золотого на тацу. Це не відповідає правді, бо я ані дня 7. 8. ц. р., ані взагалі ніколи не брав ніякої участи в богослуженні в костелі у Висоцьку, ані не давав ніяких жертв. Тому, що п. Софія Парфанович приняла ці відомости від людини умово хорої і що в листі до мене з дати: Львів, 22. 8. ц. р. заявила, що не мала зовсім наміру мене образити, а за нанесену мимовільну образу мене перепросила, заявляю, що відступаю від наміру внести обвинувачення проти неї за образу.

Дякуючи за поміщення цієї заяви, прошу Вас приняти запевнення в найглибшій пошані

Нестор Саламон.

—o—

З кіна.

Кіна „Коперник" і „Марусенька": „Гегенна жінки".

Улюблена в Америці тема: невинно засуджені, яким загрожує кара смерти. Єдина вартість фільми у картинах із вязниці, яка каже подивляти нам її комфорт. Жіноцтво засуджене на вязницю має змогу працювати у спільних великих салях, танцювати, грати в карти. Так уявляємо собі карну поправну установу. Фільма має моменти зворушливого трагізму. **м. о.**

ВІДГУКИ ДНЯ.

Принц у небезпеці.

Мало є парубків, богатих чи на добрих посадах, якіб так твердо трималися цього безженного фаху, як Принц Уельський. Що вже не робили, як не підходили — не дався ввести на манівці.

З того приводу і дома десь гнівуться. А найдужче — як звичайно — мати.

— Уельсю — каже до нього рано, поправляючи корону — от оженивсяб ти, синочку. Невістку до хати привів би, виручка мені старій буlaб, поміч, а я вже внуків колисалаб.

А Принц тільки всміхнеться під вусом та крізь зуби циркне. А потім чупер з чола відкине, аж мухи на стіні сполошаться.

— Мені, — каже — мамуню, женячка ще не пахне. Я й без того, як муха в меді. І статки, Богдякувати сякі-такі є і дівчата не цураються. Моргну на яку там льордівну, чи перівну — то зараз зуби сушить і око заскалює. Яка мені неволя шию в ярмо пхати.

Матері це і приємно і боляче.

Приємно, бо синок, як мальований, боляче, бо таки трохи за буйний удався. Тільки плоти ломить та собак пуджає. А недавно то й на чужі села почав учащати. Нехай би вже, коби собі якусь годящу дівчину підшукав. А то коло жадної довго не бабавиться. Літа йдуть, старий батько ось-ось переставиться, а син тільки байдики би та веремію крутить. Уже й отець духовний зі святого Павла приходили тай слово по слові на женячку звертали.

— Час — кажуть — Уельсю... тее во... панебродію. Щоб часом — говорить — якої публіки не було.

Боляче королевій-матері, а з нею разом і всьому миру англійському. Радіб уже молодого королевича на рушничку побачити.

А він ані в гадку собі не кладе. Чоботи виглянцує і чубер причеше і...

„Вулиця гуде
Де козак іде,
Ой, ти дубе розвивайся...
На козакові
По два жупани
Ти дівчино не гайся..."

Часописи подають, що англійські разбіди завзялися. Везуть принца вже 86 раз у свати і — хто зна — чи не скрутять його.

А я радив би тому хронічному парубкові так: дотягнути до сотого разу і тоді... не оженитися.

Ліпше, як навіть десять дівчат вішається йому щодня на шию, ніж малаб ціле життя висіти одна.

Галактіон Чіпка.

СПОРТ.

СИТКІВКОВІ ЗМАГАННЯ.

В четвер розіграно такі гри:

Сінгель мущин: Кульчицький — Яблонський 6:0, 5:2. Сасик — Дзерович 6:3, 6:4. Рожанковський Яр. — Шипайло 6:2, 6:4. Хамула — Гнатович 6:1, 5:7, 6:4.

Сінгель жінок: Рожанковська — Федак 6:2, 6:2. Дмоховська Д. — Ліщинська 6:2, 6:4.

Дебель мущин: Рожанковський Яр., Кульчицький (ЛКС) — Дзерович, Процишин 6:4, 6:2. Сасик, Дрогомирецький — Бачинський, Зелений 6:3, 7:5.

Мішана гра: Струмінська, Кульчицький — Дмоховська, Зелений 6:0, 6:4.

Публики доволі. Продовження змагань в пятницю рано в год. 9. і попол. в 2-ій.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Евгенія Лукашевська, вдова по лікареві вет. померла дня 4-го вересня ц. р. в Косові. Похорони відбулися дня 6-го вересня ц. р. В. Їй П.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ.

Інж. Е. Храпливий: ЗА ХЛІБОРОБСЬКУ СПРАВУ. Львів, 1932. Бібліотека „Сільського Господаря“ ч. 9. Стор. 246. Форм. 8⁰.

ЖУРНАЛИ.

ЖИТТЯ І ЗНАННЯ, популярно-науковий місячник. Рік V. Ч. 12. Львів, вересень, 1932. Зміст: Я. П. Сумерк вигону; І. Крипякевич: З історії українського промислу на Україні в XVI. ст.; М. Андрусяк: З французьких згадок про українських козаків у XVII. ст.; Д. Олянчин: Уривки праць чужинців про Україну в минулому; М. Вареницький: Подорож по Греції; І. Б.: Обличчя і характер; М. Творидло: Як охоронити збіжеві лани перед іржою; М. Бардега: Українська палеольогія: Е. Жарський: Птахи, що не літають; Ф. Д.: Видобування скарбів із морського дна; М. Зий: Літаком довкола світа; В. Куцик: Дещо про неврастенію; І. Б.: Ґеніяльний швець Тома Батя; О. Фацієвич: Тварини — людські помічники; А. Ірасек: Песиголовці; Історія Т-ва „Просвіта“; Вісті з „Просвіти““.

ВІСТИ З ЛУГУ, письмо присвячене луговим і січовим справам, просвіті і науці. Виходить що місяця. Львів, серпень 1932.

УКРАЇНСЬКИЙ ПАСІЧНИК, Рік V. Ч. 9. Львів, вересень 1932 р.

НОТИ.

В. Безкоровайний: ВЖЕ ПРИЙШЛА ВЕСНА, танґо на фортепян.

В. Безкоровайний: ТАНҐО СТЕФИ на фортепян.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 8. IX. 1932 р. за масло експортове та десерове пріма 2·80 зол., за літру молока 19—20 сот., літру сметани 0·90 зол., копу яєць 3·80—3·90 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр.

Пятниця, 9. вересня, год. 7.30 веч. „Горячка нафти“.

Театр Ріжнородностей.

Субота, 10. вересня, год. 7.30 веч. „Так здобувають жінок“ комедія Вернея.

Спортовий цирк при вул. Пелчинській на площі біля Тенісового Т-ва.

Щодня дужання атлетів. Початок в год. 8.30 веч.

Кіна.

АПОЛЬО: „Острів тайн“.

АТЛЯНТІК (давніше Лев) нечинне.

КАСІНО: Льорель і Гарді в „Чужинній леґії“.

КОЛІСЕЙ: „Нічні метлі“, „Свищемо на крізу“.

КОПЕРНИК: „Геґенна жінки“.

МАРУСЕНЬКА: „Геґенна жінки“.

МІРАЖ: „Любощі віденської залоги“.

ОАЗА: „Все для дівчинки“ (Гарі Піль).

ПАЛЯС: „Рік 1914“.

ПАН: „Кров на пустині“.

ПАСАЖ: „Дорога велитнів“.

ПРОМІНЬ: „Нюйорк у ночі“.

СОНЦЕ: Підчас ферій нечинне.

СТИЛЕВЕ: „Ц. к. фельдмаршал“ (Власта Буріян).

УТІХА: „Сірий дім“.

ХИМЕРА: „Украдений рай“ (Филип Гольмес, Нансі Кероль).

Закордонне радіо.

Субота, 10. вересня 1932.

Братислава (278,8) 12.30 Концерт, **Гільверзум** (296,1) 15.40 Сп. квартет, **Мілано** (331,4) 11.15, 13.00, 17.00 Музика, **Брно** (341,7) 19.20 Словацький вечір, **Букарешт** (394,2) 17.00, 18.10 Оркестра, 20.45 Гарфа, **Рим** (441,2) 19.45 „Дер Фіделе Бавер“ оп. Фаля, **Прага** (488,6) 20.00 Монстр-кабарет, **Відень** (517,2) 16.55 Військ. концерт, 19.10 Веселі пісні, 20.00 Веселий вечір, **Рига** (525,4) 17.30 Рел. музика, **Мінхен** (532,9) 20.00 „Талісман“ фарса зі співами Нестроя, **Будапешт** (550,5) 19.15 Спів, Беля Венцель, **Любляна** (575,3) 18.00 Квінтет, 20.00 Спів, **Харків** (937,5) 10.00, 12.15, 18.15, 19.00 Концерт, 11.00 Концерт для дітей, 15.00 Український концерт, 24.00 Комунікати, грамофон, **Осльо** (1083) 18.15 Нар. музика, 20.00 Осінна ревія.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Субота, 10. вересня 1932.

11.58 Час, 12.10 Огляд преси, 12.20, 12.45 15.10, 16.05, 21.35 Грамофон, 12.40 Метеорольогічний комунікат, 15.00 Господарський комунікат, 15.30 Військові вістки. 15.40 „Віщунка ляльок“, для дітей, 16.40 Авдиція для хорих, 17.00 Концерт, 18.00 „Стиль нашої доби“, відч., 18.20 Легка оркестра, 18.55 „Сучасна румунська література“ відч. Душа Чара. 19.10 Всячина, 19.35, 21.50 Прес. рад. денник, 19.45 Листи та програми, 20.00 Легка музика, 20.50 „На овиді“, 21.05 Репортаж „Цирк дужань“, 21.55 Комунікати, 22.05 Шопенівський концерт, 22.40 Спорт, 22.50 Танк. музика.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Подяка. У тяжкім горі після втрати нашої найдорожчої Мами почуваємося до обовязку подякувати Д-рові Стефуракові за дбайливе лічення і опіку, Панству Гошоватюкам, Григорцевим і п. Гіковській за поміч і потіху в часі недуги і похоронів, о. Гнатківському за супровід тлінних останків до могили і прощальну промову, Союзові Українок за хор під проводом о. Гнатківського і п. Григорцевої і всім знайомим і сусідам за участь у похоронах. — **Галя Лукашевська, Володимир і Іванна Баранецькі.** 402 1-1

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ПРОДАВЦІВ на поодинокі повіти, дуже корисні услівя, прийме видавництво. Зголошення: Адміністрація, під „Першорядний“. 386 2—2

КАГАНЦІ, ретязі, линвочки, шорки виконує, направляє найдешевше робітня римарсько-галянтерійна **Н. Барера,** Сикстуська 2. 370 2—3

ДВІ КІМНАТИ з кухнею, лазничкою, електрикою — повний комфорт для 2-ох кавалерів або бездітного супружжа негайно до винайму. Інформації подає з чемности п. Пашківський в Адм. „Діла“. 408 1—2

СЛУЖНИЦЯ до всього, вміє дуже добре варити, з найліпшими свідоцтвами, шукає місця зараз. Зголошення до Адм. під „Совісна“. 407 1—2

ГЛУХОТУ, шум, витік із вух можна вилічити. Сотні подяк. Домагайтесь безплатної, повчаючої брошури. Адрес: Евфонія, Лішки біля Кракова. 383 1—6

ДВА ПОКОЇ комфортово умебльовані на мешкання, телефон, відповідне на бюро для лікаря, вул. Шопена 3, дв. 2. 1-1

РУТИНОВАНИЙ конципієнт з трьохлітньою практикою (адвокатською у судовою) прийме від 1. X. ц. р. місце. Зголошення з чемности приймає адвок. канцелярія д-ра Тронина в Ходорові. 403 1-4

СТРІЛЕЦЬКІ ПІСНІ Ярославенка на фортепян зі словами за 10 золотих продають книгарні. 347 3—5

ПРИЙМУ на станцію учеників з харчем або без. Нове Знесіння, вул. св. Івана 7. 372 3—3

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Тадей Вітек

переніс магазин на ВУЛ. ГАЛИЦЬКУ 4. і провадить склеп під знаком:

„CONCURENCE“

поручаючи на теперішний сезон по значно знижених цінах панчохи, скарпитки, рукавички, светери, камізольки, пульовери, дамську білизну, дрібнички та приладдя до кравецтва, а також дамські модні предмети. 406 1—10

ШЕВЧЕНКО і КНЯЖНА РЕПНІНА

Ціна 1·50 зол., на почт. перес. 50 сот.

ПАПЕРЦІ І ТУТКИ-ПОВНОВАТКИ

„КАЛИНА“

ДОБІРНІ, ДЕШЕВІ

та вироблені в українській : кооперативній фабриці. :

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10.